

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๑๑๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เปิดประตูสู่โคลงโลกนิติ

เรื่อง ตรีตรองดูคำโคลง

ครูผู้สอน ครูวิชุดา กลิ่นจกกล

เรื่อง ตริตรองดูคำโคลง

จุดประสงค์การเรียนรู้

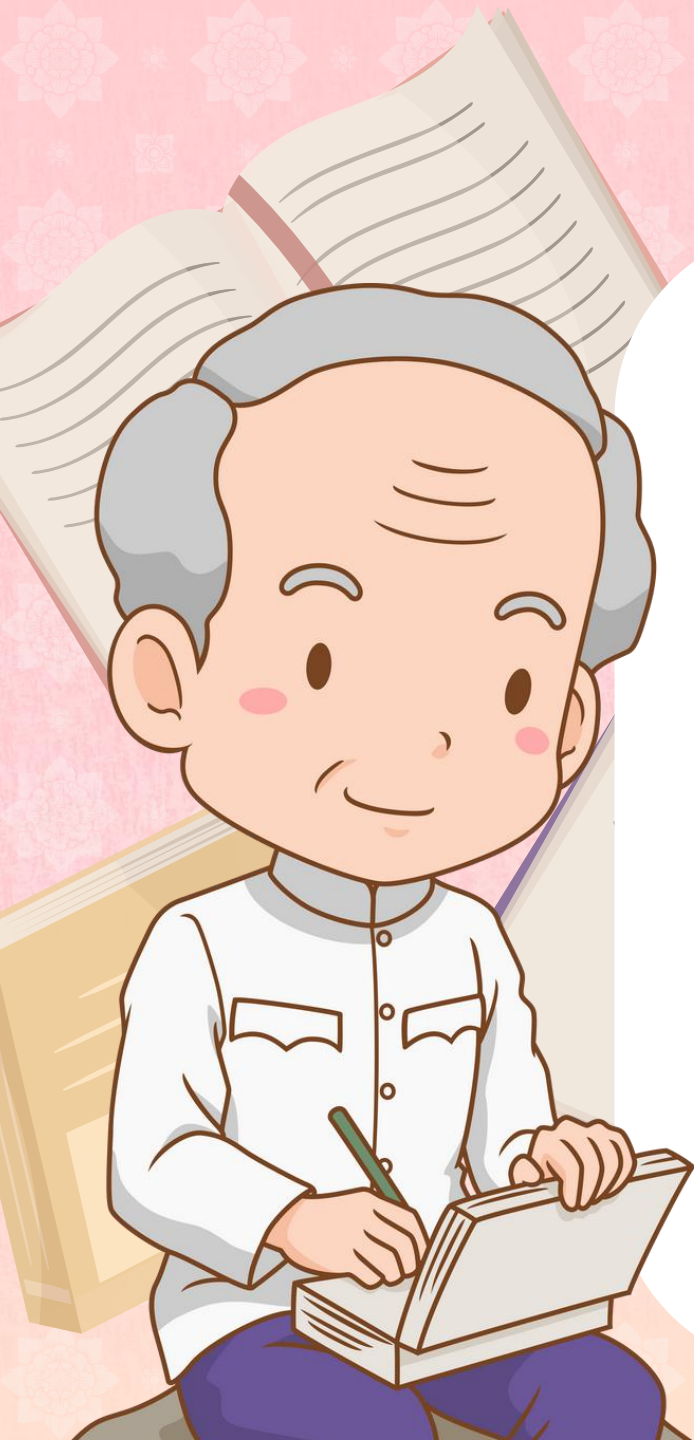
๑. ตอบคำถามจากวรรณคดีเรื่อง โคลงโลกนิติได้
๒. เขียนสรุปความรู้จากวรรณคดีเรื่อง โคลงโลกนิติได้
๓. สะท้อนคุณค่าของวรรณคดีเรื่อง โคลงโลกนิติได้

คำถามชวนคิด

๑. นักเรียนเคยศึกษาวรรณคดีเรื่องใดมาแล้วบ้าง
๒. นักเรียนชอบวรรณคดีเรื่องใดมากที่สุด
เพราะเหตุใดนักเรียนจึงชอบ
๓. นักเรียนได้ความรู้อะไรบ้างจากการศึกษา
วรรณคดี

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

เข้าห้องเรียนสรรพวิชาล้ำค่า

ที่บรรพบุรุษฝากไว้ให้กว่า ๒๓๐ ปีในวัดโพธิ์

เผยแพร่โดย The Cloud

เผยแพร่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=JJTbUzESPhs>

คำถามชวนคิด

นักเรียนได้รับความรู้อะไรบ้าง
จากการชมวีดิทัศน์
เรื่อง : เข้าห้องเรียนสรรพวิชาล้ำค่า
ที่บรรพบุรุษฝากไว้ให้กว่า ๒๓๐ ปี
ในวัดโพธิ์

ใบความรู้ที่ ๑

ไตรตรองดูคำโคลง

ใบความรู้เรื่อง ไตรตรองดูคำโคลง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง เปิดประตูสู่โคลงโลกนิติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ไตรตรองดูคำโคลง

รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

โคลงโลกนิติ เป็นโคลงสุภาษิตที่เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตนในสังคม คนไทยใช้สอนและยึดถือปฏิบัติสืบกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยใช้ถ้อยคำภาษาที่เรียบง่ายแต่มีความไพเราะ และใช้ความเปรียบได้อย่างคมคาย คำสอนในเรื่องล้วนให้ข้อคิดและคติเตือนใจในการดำเนินชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ได้รับความนิยมเรื่อยมา

ความเป็นมา

โคลงโลกนิติ (อ่านว่า โลก-กะ-นิติ แปลว่า ระเบียบแบบแผนแห่งโลก) เป็นวรรณคดีที่มีเนื้อหาประเภtcำสอนด้านต่าง ๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นคำสอนที่เก่าแก่และแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื้อหาส่วนมากมีที่มาจากคาลาภาษาบาลีที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น คัมภีร์โลกนิติคัมภีร์ธรรมนิติ คัมภีร์ราชนิติ หิโตปเทศ ธรรมบท พระไตรปิฎก นักปราชญ์ในอดีตได้เลือกสรรคาลามาแปลเป็นร้อยแก้วแล้วเรียบเรียงแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาวาส ทอดพระเนตรเห็นพระอารามทูลดโหมร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่ และให้รวบรวมความรู้หลายสาขาวิชา จารึกไว้บนแผ่นหินอ่อน ประดับไว้ภายในบริเวณวัดด้วยมีพระราชประสงค์ให้เป็นแหล่งศึกษาศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ สำหรับประชาชน และยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ทรงรวบรวมโคลงโลกนิติของก้าม้าชำระ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อจารึกไว้บนแผ่นศิลาประดับศาลาที่ครอบพระมณฑป (หอไตรจตุรมุข) ทั้ง ๔ ทิศ โคลงโลกนิติ จึงปรากฏแพร่หลายตั้งแต่ครั้งนั้นเป็นต้นมา จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์ศรีสุริยราชโยชัยขึ้นไว้เป็นเจดีย์ประจำรัชกาล ซึ่งทำให้ศาลาที่ติดด้านทิศตะวันออก และแผ่นศิลาจารึกโคลงโลกนิติถูกรื้อถอนออกไปด้วยโคลงโลกนิติ มีเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องดีงามประกอบด้วยถ้อยคำและเนื้อความที่ไพเราะ มีความเหมาะสมทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา ครอบคลุมค่าทางวรรณกรรม จึงได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งใน "หนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน"

ประวัติผู้แต่ง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าชายมิ่ง เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กับเจ้าจอมมารดานัน (ธิดาเจ้าพระยาพระคลัง (หน)) ประสูติเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๓๖

ในสมัยรัชกาลที่ ๒ พระองค์ได้รับสถาปนาเป็น กรมหมื่นเดชอดิศร กำกับกรมพระอลักษณ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้เลื่อนเป็น กรมขุนเดชอดิศร ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔ ทรงได้เลื่อนเป็น กรมสมเด็จพระเดชาดิศร พระองค์สิ้นพระชนม์เมื่อพระชนษา ๖๗ ปี ทรงเป็นต้นราชสกุลเดชาดิวงส์

งานพระนิพนธ์ที่ปรากฏ เช่น โคลงโลกนิติ โคลงนิราศเสด็จไปทัพเวียงจันทน์ อันที่สังเวทพระมหาเศวตฉัตร ฉันท์ดุขกฐิสังเวทพระพุทธรูปยรัตน

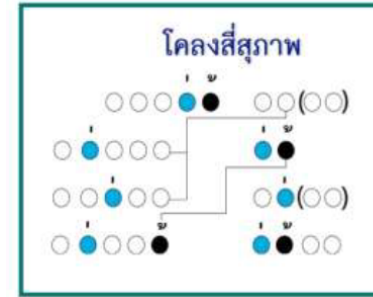
ใบความรู้ที่ ๑

ตริตรองดูคำโคลง

ลักษณะคำประพันธ์

โคลงโลกนิติ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพและมีบางบทเป็นโคลงกระทู้
แผนผังโคลงสี่สุภาพ

ลักษณะบังคับของโคลงสี่สุภาพ

๑. คณะ

โคลงสี่สุภาพ ๑ บทมี ๔ บาท โดย ๑ บรรทัดคือ ๑ บาท แต่ละบาทมี ๒ วรรค บาทที่ ๑ บาทที่ ๒ และบาทที่ ๓ มีจำนวนคำเท่ากัน คือ วรรคหน้ามี ๕ คำ ส่วนวรรคหลังมี ๒ คำ บาทที่ ๔ วรรคหน้ามี ๕ คำเช่นกัน แต่วรรคหลังจะมี ๔ คำ รวมทั้งสิ้น ๑ บทจะมี ๓๐ คำ

๒. คำสร้อย

คำสร้อย คือคำที่แต่งท้ายบาทของโคลงตามข้อบังคับ เพื่อให้ได้ใจความครบถ้วน ถ้าโคลงบาทใดได้ความครบถ้วนแล้ว ก็ไม่ต้องเติมคำสร้อย ตำแหน่งที่กำหนดให้เติมคำสร้อยคือ ท้ายบาทที่ ๑ และท้ายบาทที่ ๓

๓. คำสัมผัส เอก โท และ คำตาย

โคลงสี่สุภาพบังคับรูปวรรณยุกต์ เอก โท คือ บังคับรูปวรรณยุกต์เอก ๗ ตำแหน่ง รูปวรรณยุกต์โท ๔ ตำแหน่ง (ตามแผนผัง) ในการแต่งโคลงสี่สุภาพ บางครั้งเมื่อไม่สามารถหาคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก หรือรูปวรรณยุกต์โทมาใช้ในที่บังคับวรรณยุกต์ตามแผนผังได้ จำเป็นต้องใช้คำ “เอกโทษ” หรือคำ “โทโทษ” คือ นำคำที่ต้องการให้ไปเปลี่ยนให้เป็นรูปวรรณยุกต์เอก หรือโท

ในโคลงสี่สุภาพนั้น มีการใช้เสียง “คำตาย” แทนวรรณยุกต์เอกได้ทุกแห่งที่บังคับรูปวรรณยุกต์เอก

ลักษณะบังคับของโคลงกระทู้

โคลงกระทู้ คือ โคลงสี่สุภาพที่มีการตั้งข้อความหรือหัวข้อ (กระทู้) วางไว้ข้างหน้าโคลงทั้ง ๔ บาท แล้วแต่งถ้อยคำต่อไปให้มีเนื้อความอธิบายหรือขยายความของกระทู้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น บางครั้งตัวกระทู้เองอาจจะไม่มีความหมายก็ต้องแต่งเติมถ้อยคำในโคลงให้มีความเหมาะสม โคลงกระทู้มี ๔ ชนิด คือ โคลงกระทู้ ๑ คำ (กระทู้เดียว) โคลงกระทู้ ๒ คำ โคลงกระทู้ ๓ คำ และโคลงกระทู้ ๔ คำ โดยโคลงกระทู้มีแผนผังคล้ายกับโคลงสี่สุภาพ แต่จะเว้นวรรคตัวรรคหน้าตามจำนวนในชื่อกระทู้ เช่น โคลงกระทู้ ๒ คำ

เพื่อนกิน สันทรายแล้ว แหนงหนี

หาง่าย หลายหมื่นมี

มากได้

เพื่อนตาย ถ่ายแทนซี-

วอาตม

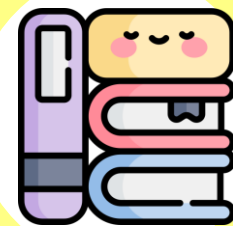
หากยาก ผ่าฝักไข่

ยากแท้จักหา

เนื้อเรื่องย่อ

โคลงโลกนิติมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนให้คนปฏิบัติตนในชีวิตให้ถูกต้อง มีคำสอนเรื่องต่าง ๆ โดยคำสอนทั้งหมดที่อยู่ในโคลงโลกนิตินี้ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนนำคำสอนไปใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข

ความรู้คู่โคลงโลกนิติ

โคลงโลกนิติ เป็นโคลงสุภาษิตที่เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตนในสังคม คนไทยใช้สอนและยึดถือปฏิบัติสืบกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยใช้ถ้อยคำภาษาที่เรียบง่ายแต่มีความไพเราะ และใช้ความเปรียบได้อย่างคมคาย คำสอนในเรื่องล้วนให้ข้อคิดและคติเตือนใจในการดำเนินชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ได้รับความนิยมเรื่อยมา

ความเป็นมา

โคลงโลกนิติ (อ่านว่า โลก-กะ-นิต แปลว่า
ระเบียบแบบแผนแห่งโลก) เป็นวรรณคดีที่มี
เนื้อหาประเภท คำสอนด้านต่าง ๆ ทั้งทางโลก
และทางธรรม เป็นคำสอนที่ เก่าแก่และ
แพร่หลายมาตั้งแต่สมัยโบราณ

ความเป็นมา

เนื้อหาส่วนมากมีที่มาจากคาถาภาษาบาลีที่
ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ต่าง ๆ นักปราชญ์ในอดีตได้
เลือกสรรคาถามาแปลเป็นร้อยแก้วแล้วเรียบเรียง
แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ

ความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาวาส (ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ทรงเปลี่ยนสร้อยนามวัดเป็น วิมลมังคลาราม) ทอดพระเนตรเห็นพระอารามทรุดโทรม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่ และให้รวบรวมความรู้หลายสาขาวิชา จารึกไว้บนแผ่นหินอ่อนประดับไว้ภายในบริเวณวัดด้วย

ความเป็นมา

โดยมีพระราชประสงค์จะให้เป็นที่ศึกษาศิลปวิทยาการ
แขนงต่าง ๆ สำหรับประชาชน และยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ทรงรวบรวม
โคลงโลกนิติของเก่ามาชำระ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
เพื่อจารึกไว้บนแผ่นศิลาประดับศาลาที่ครอบพระมณฑป
(หอไตรจตุรมุข) ทั้ง ๔ ทิศ โคลงโลกนิติ จึงปรากฏแพร่หลาย
ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ความเป็นมา

โคลงโลกนิติ มีเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องดีงามประกอบด้วยถ้อยคำและเนื้อหาที่ไพเราะ มีความเหมาะสมทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา ครบคุณค่าทางวรรณกรรม จึงได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งใน “หนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน”

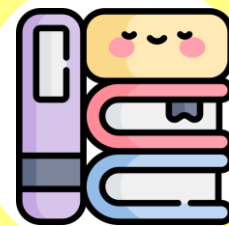
ประวัติผู้แต่ง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร
มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าชายมั่ง เป็นพระราช
โอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กับ
เจ้าจอมมารดานิ่ม (ธิดาเจ้าพระยาพระคลัง (หน))
ประสูติเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๓๖

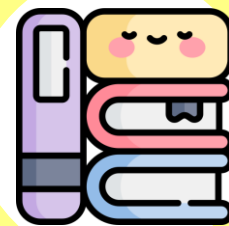
ประวัติผู้แต่ง

ในสมัยรัชกาลที่ ๒ พระองค์ได้รับสถาปนาเป็น
กรมหมื่นเดโชติศร กำกับกรมพระอาลักษณ์ ต่อมาในสมัย
รัชกาลที่ ๓ ได้เลื่อนเป็น กรมขุนเดโชติศร ต่อมาในสมัย
รัชกาลที่ ๔ ทรงได้เลื่อนเป็น กรมสมเด็จพระเดชาดิศร
พระองค์สิ้นพระชนม์ เมื่อพระชันษา ๖๗ ปี ทรงเป็น
ต้นราชสกุลเดชาติวงศ์

ประวัติผู้แต่ง

งานพระนิพนธ์ที่ปรากฏ เช่น โคลงโลกนิติ
โคลงนิราศเสด็จไปทัพเวียงจันทน์ จันทสังเวย
พระมหาเศวตฉัตร

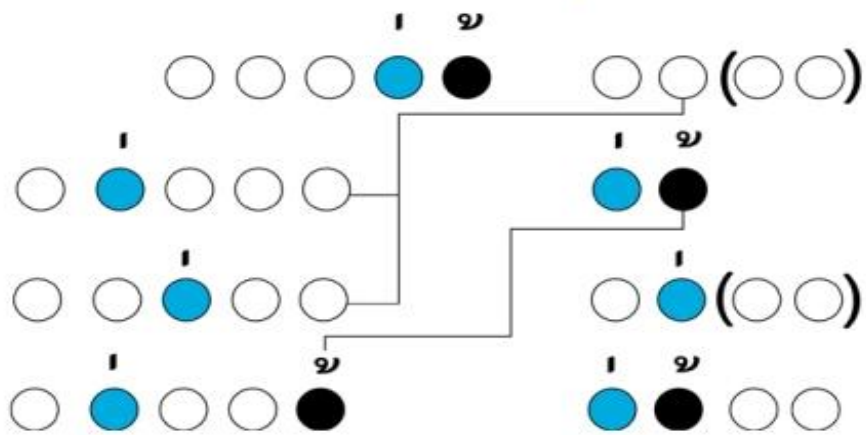
ลักษณะคำประพันธ์

โคลงโลกนิติ

แต่งด้วยคำประพันธ์
ประเภทโคลงสี่สุภาพและมี
บางบทเป็นโคลงกระทู้

โคลงสี่สุภาพ

ลักษณะคำประพันธ์

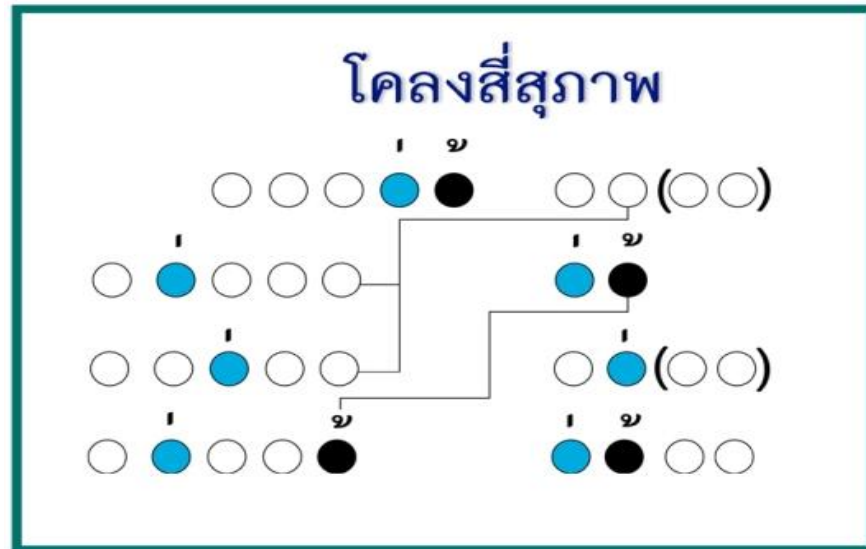

ลักษณะบังคับของโคลงสี่สุภาพ

๑. คณะ

โคลงสี่สุภาพ ๑ บทมี ๔ บาท

โดย ๑ บรรทัด คือ ๑ บาท

แต่ละบาทมี ๒ วรรค บาทที่ ๑ บาทที่ ๒ และบาทที่ ๓ มีจำนวนคำเท่ากัน คือ วรรคหน้ามี ๕ คำ ส่วนวรรคหลังมี ๒ คำ บาทที่ ๔ วรรคหน้ามี ๕ คำ เช่นกัน แต่วรรคหลังจะมี ๔ คำ รวมทั้งสิ้น ๑ บทจะมี ๓๐ คำ

ลักษณะคำประพันธ์

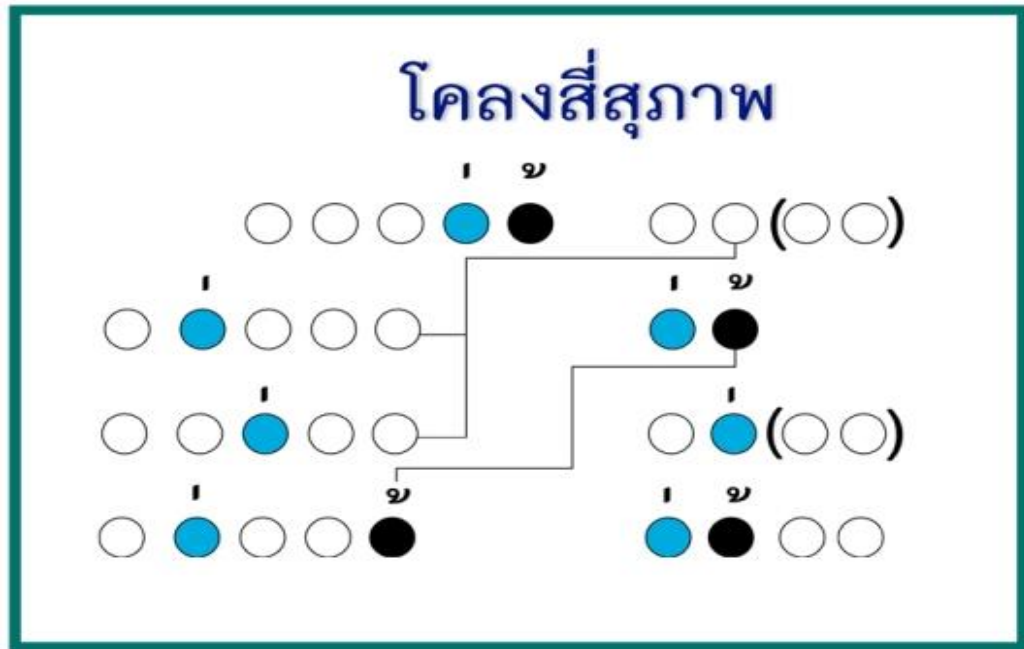

ลักษณะบังคับของโคลงสี่สุภาพ

๒. คำสร้อย

คำสร้อย คือ คำที่แต่งท้ายบาท
ของโคลงตามข้อบังคับ
เพื่อให้ได้ใจความครบถ้วน

ถ้าโคลงบาทใดได้ความครบถ้วนแล้ว ก็ไม่ต้องเติมคำสร้อย
ตำแหน่งที่กำหนดให้เติมคำสร้อยคือ ท้ายบาทที่ ๑ และท้ายบาทที่ ๓

ลักษณะคำประพันธ์

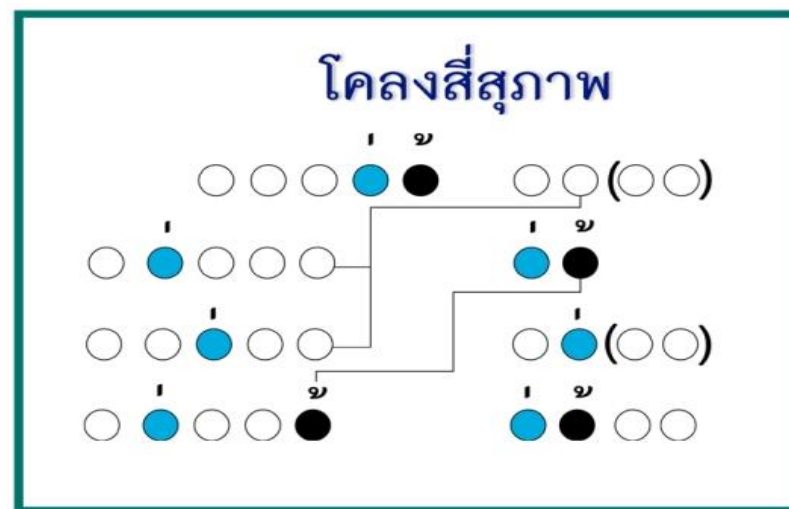
ลักษณะบังคับของโคลงสี่สุภาพ

๓. คำสัมผัส เอก โท และ คำตาย

โคลงสี่สุภาพบังคับรูปวรรณยุกต์ เอก โท คือ
บังคับรูปวรรณยุกต์เอก ๗ ตำแหน่ง

รูปวรรณยุกต์โท ๔ ตำแหน่ง (ตามแผนผัง) ในการแต่งโคลงสี่สุภาพ บางครั้งเมื่อไม่สามารถหาคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก หรือรูปวรรณยุกต์โทมาใช้ในที่บังคับวรรณยุกต์ตามแผนผังได้ จำเป็นต้องใช้คำ “เอกโทษ” หรือคำ “โทโทษ” คือ นำคำที่ต้องการใช้ไปเปลี่ยนให้เป็นรูปวรรณยุกต์เอก หรือโท

ในโคลงสี่สุภาพนั้น มีการใช้เสียง “คำตาย” แทนวรรณยุกต์เอกได้ทุกแห่งที่บังคับรูปวรรณยุกต์เอก

ลักษณะคำประพันธ์

ลักษณะบังคับของโคลงกระทู้

โคลงกระทู้ คือ โคลงสี่สุภาพที่มีการตั้งข้อความหรือหัวข้อ (กระทู้) วางไว้ข้างหน้าโคลงทั้ง ๔ บาท แล้วแต่งถ้อยคำต่อไปให้มีเนื้อความอธิบายหรือขยายความของกระทู้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น บางครั้งตัวกระทู้เองอาจจะไม่มีความหมายก็ต้องแต่งเติมถ้อยคำในโคลงให้มีความเหมาะสม โคลงกระทู้มี ๔ ชนิด คือ โคลงกระทู้ ๑ คำ (กระทู้เดียว) โคลงกระทู้ ๒ คำ โคลงกระทู้ ๓ คำ และโคลงกระทู้ ๔ คำ โดยโคลงกระทู้มีแผนผังคล้ายกับโคลงสี่สุภาพ แต่จะเว้นวรรคคำวรรคหน้าตามจำนวนในชื่อกระทู้

ลักษณะคำประพันธ์

ตัวอย่าง โคลงกระทู้ ๒ คำ

เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว
หาง่าย หลายหมื่นมี
เพื่อนตาย ถ่ายแทนชี-
หากยาก ฝากผีไข้

แห่งนี้
มากได้
วาอาตม์
ยากแท้จักหา

เนื้อเรื่องย่อ

โคลงโลกนิติมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนให้คนปฏิบัติตนในชีวิตให้ถูกต้อง มีคำสอนเรื่องต่าง ๆ โดยคำสอนทั้งหมดที่อยู่ในโคลงโลกนิตินี้ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนนำคำสอนไปใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข

กิจกรรมกลุ่ม

ลงมือทำ จดจำได้

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ คน
เท่า ๆ กัน จากนั้นให้นักเรียนสรุปความรู้จาก
การศึกษาวรรณคดีเรื่องโคลงโลกนิติโดยเขียน
สรุปความรู้เป็นแผนภาพความคิด

คำถามชวนคิด

จากการที่นักเรียนศึกษาความรู้
ในช่วงนี้ นักเรียนคิดว่า
เรื่องโคลงโลกนิติมีคุณค่า
และความสำคัญอย่างไร

คำไหน ใช้ถูก

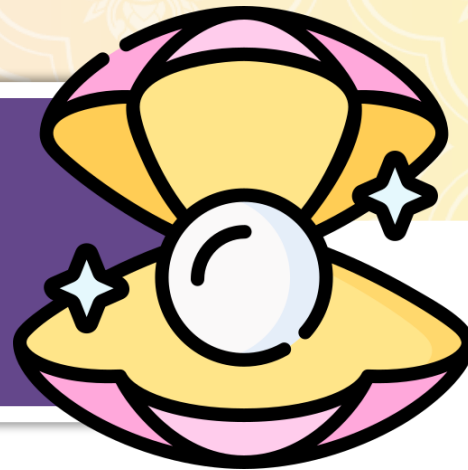
ไข่มุก

ไข่มุข

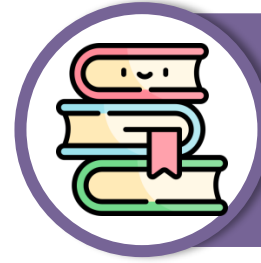
ไข่มุก

? น. วัตถุมีค่า มักมีลักษณะกลม ๆ เกิดจาก
หอยบางชนิด ที่รู้จักกันทั่วไปมีสีขาว
ที่เป็นสีขาวอมชมพู หรือสีดำก็มี
ใช้ทำเป็นเครื่องประดับ.

แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/> พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔

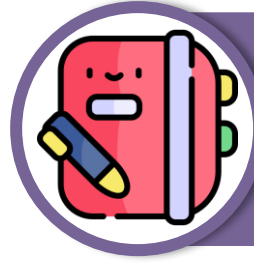
บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

เล่าความตามความหมาย
ของโคลงโลกนิติ

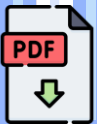

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. PowerPoint เรื่อง เล่าความตาม
ความหมายของโคลงโลกนิติ
๒. ใบความรู้เรื่อง การถอดคำประพันธ์
๓. ใบงานเรื่อง เข้าใจความหมายและคุณค่า
จากโคลงโลกนิติ
๔. กระดาษโคลงโลกนิติ บทที่ ๒๗
๕. กระดาษและปากกา

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑